

QEYRİ-NEFT SEKTORUNUN İNKİŞAFINDA NEFT GƏLİRLƏRİN ROLU: POSTKOVID DÖVRÜNÜN KEYFİYYƏT METODU İLƏ TƏHLİLİ

İbrahim Müslüm NİFTİYEV^{ID}

Müəllim

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti, Beynəlxalq İqtisadiyyat və Biznes Kafedrası

E-mail: ibrahim.niftiyev@unec.edu.az

Received: 15 Mai 2026

Revised: 8 June 2026

Accepted: 25 June 2026

UOT: 33, 338

JEL: Q43, O11, Q32

DOI: <https://doi.org/10.32010/QBNM9145>

Xülasə: Son illərdə Azərbaycanın qeyri-neft sektorunun inkişafında neft amilinin sabitləşdirici və inkişaf etdirici rolu yüksəkdir. Milli diversifikasiya siyasətində və xarici şoklardan qorunmaq məqsədilə Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun (ARDNF) xərcləri mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Tədqiqat ARDNF-nin son beş ildə dərc olunmuş rəsmi illik hesabatlarının təhlili əsasında postkovid dövründə qeyri-neft sektorunun inkişafı üçün neft gəlirlərindən istifadənin istiqamətlərini araşdırır. Bu məqsədlə rəsmi sənədlərin təhlili kimi tanınan keyfiyyət metodu tətbiq edilib. Nəticələr göstərir ki, neft gəlirləri dövlət büdcəsini gücləndirməklə və insan kapitalının maliyyələşdirilməsi ilə qeyri-neft sektorunun uzunmüddətli inkişafında mühüm rol oynayır. Bütün bu proseslər fonunda ARDNF-nin fiskal effektivliyi yüksək uyğunlaşma qabiliyyəti nümayiş etdirib və fəaliyyətini üç fərqli xronoloji mərhələdə təşkil edib: müdafiə və qoruma mərhələsi (2020), dövrü bərpa və canlanma mərhələsi (2021–2022) və struktur transformasiya mərhələsi (2023–2024). Cari məqalənin nəticələri Azərbaycan iqtisadiyyatında qeyri-neft sektorunun inkişafı ilə makroiqtisadi trendlərin bir-biri ilə necə uzlaşdığını anlamaq üçün sistemli elmi töhvələr verir.

Açar sözlər: Azərbaycan iqtisadiyyatı, keyfiyyət metodları, neft sektoru, postkovid dövrü, qeyri-neft sektoru

Giriş

Hazırda Azərbaycan iqtisadiyyatında qeyri-neft sektorunun inkişafı milli prioritet hesab olunur və bu istiqamətdə sistemli institusional tədbirlər həyata keçirilir. Qeyri-neft sektorunun inkişafı və iqtisadiyyatın diversifikasiyası dövlətin uzunmüddətli iqtisadi strategiyasının mərkəzində dayanır. Mövcud tədbirlər planında infrastruktur, yaşıl enerji və rəqəmsallaşma layihələri üstünlük təşkil edir.

Cari məqalənin əsas məqsədi Azərbaycanda qeyri-neft sektorunun inkişafı ilə neft gəlirləri arasında uzun illər formalaşmış “simbiotik”, yəni bir-biri ilə əhəmiyyətli əlaqəni sistemli şəkildə təhlil etməkdir. Bunun üçün ARDNF-nin dövlət büdcəsinə transfertləri, dövlət investisiyaları, insan kapitalına investisiyalar, texnoloji transferlər və şaxələndirilmiş

sənayeləşmə (neft-kimya sənayesinin nümunəsində) araşdırılıb. Əlavə olaraq, işğaldan azad edilmiş ərazilərin bərpası (Qarabağ və Şərqi Zəngəzur) və neft gəlirlərinin “təhlükəsizlik yastığı və sabitlik” üçün yaratdığı imkanlar ətraflı təhlil edilib. Tədqiqat istiqaməti dinamik xarakter daşdığından, tez-tez yenilənən və ictimaiyyətə açıq məlumatların sistemli təhlilinə daim ehtiyac var. Neft gəlirlərinin yalnız insan kapitalı, texnoloji transfer və neft-kimya sənayesi kimi yüksək əlavə dəyər yaradan sahələrə transformasiyasının effektivliyinin sistemli qiymətləndirilməməsi məqalənin əsas elmi problemini təşkil edir. Xüsusilə işğaldan azad edilmiş ərazilərin bərpası prosesində bu gəlirlərin yeni iqtisadi artım modelinə necə inteqrasiya olunması məsələsi aktualıq kəsb edir.

Cari məqalənin tədqiqat sualı belədir: Fiskal stimulların qeyri-neft istehsalının və ixracatının diversifikasiyasındakı yeri, rolu və səmərəliliyi hansı dərəcədədir? Məqalənin əsas elmi yeniliyi Azərbaycan iqtisadiyyatı üzrə ənənəvi mövzuda sistemli və çoxşaxəli qiymətləndirmə aparması və qeyri-neft sektorunda neft amilinin konseptuallaşdırılmasıdır. Mövcud ədəbiyyatda Azərbaycanın neft gəlirlərinin makroiqtisadi sabitliyə təsiri geniş araşdırılsa da [1–3], neft gəlirləri hesabına maliyyələşən dövlət investisiyalarının qeyri-neft sektorunda multiplikator effekti yaratması keyfiyyət metodları ilə yetərincə tədqiq olunmamışdır. Xüsusilə, 2022–2026-cı illər üzrə yeni strategiya çərçivəsində tətbiq edilən diversifikasiya modelinin effektivliyi ilə bağlı empirik boşluq mövcuddur. Bu tədqiqat həmin boşluğu doldurmağa yönəlib. Elmi metod kimi rəsmi sənədlərin təhlili (ing. document analysis və ya

official document analysis) tədqiqat məqsədlərinə çatmaq üçün uyğun hesab edilmişdir.

Verilənlər bazası və metodologiya

Cari məqalədə keyfiyyət metodu kimi rəsmi sənədlərin analizi metodundan istifadə edildiyinə görə verilənlər bazasını ARDNF-nin son 5 ildə nəşr etdiyi illik hesabatlar təşkil edir. Neft gəlirlərinin qeyri-neft sektorunun inkişafı üçün hansı fərsətləri təqdim etdiyini ARDNF-nin hesabatlarındakı ətraflı məlumatlar əsasında müəyyən etmək mümkündür. Hesabatlar ARDNF-nin rəsmi arxivindən endirilib və Asdal və Reinerstsenin rəsmi sənədlərin analizinə dair metodiki və praktiki məsləhətləri tətbiq olunub [4]. Həmçinin tədqiqatda Bowen, Karppinen və Moe kimi mənbələrin tövsiyələri də nəzərə alınıb [5, 6]. Cədvəl 1 müvafiq hesabatların deskriptiv xüsusiyyətlərini və mənbə keçidlərini göstərir

Cədvəl 1. Keyfiyyət metodu üçün istifadə edilmiş mənbələrin əsas deskriptiv xüsusiyyətləri

Hesabatın ili	Söz sayı	İşarə sayı	Səhifə sayı	Kodlaşdırılmış faydalı hissə, % ilə	Keçid
2020	49,117	309,975	66	4	https://www.oilfund.az/report-and-statistics/get-download-file/flip/7_2020_tam_en.pdf
2021	50,026	316,582	70	5	https://www.oilfund.az/report-and-statistics/get-download-file/flip/7_2021_tam_en.pdf
2022	38,941	249,020	119	2	https://www.oilfund.az/report-and-statistics/get-download-file/flip/7_2022_tam_en.pdf
2023	35,444	230,588	58	6	https://www.oilfund.az/report-and-statistics/get-download-file/flip/7_2023_tam_en.pdf
2024	36,926	226,036	76	3	https://www.oilfund.az/report-and-statistics/get-download-file/flip/7_2024_tam_en.pdf

Rəsmi sənədlərin təhlili müxtəlif materialları sistemli şəkildə araşdıraraq keyfiyyət tədqiqat metodudur. Bu metod sosiologiya, iqtisadiyyat və politologiyada geniş istifadə olunur. Sənədlərin seçilməsi, sistemləşdirilməsi, kodlaşdırılması, mövzuların təhlili və şərh mərhələlərini əhatə edir (bax: sxem 1). Bu yanaşma az xərclə tarixi perspektiv əldə etməyə və təbii məlumatları uzunmüddətli təhlil etməyə imkan verir.

Azərbaycan iqtisadiyyatı müstəqilliyin ilk illərindən etibarən bir neçə inkişaf mərhələsi keçib. Müxtəlif müəlliflər bu mərhələləri fərqli

adlandırırsalar da, ümumiləşdirilmiş şəkildə onları transformasiyaedici tənəzzül (1992–1995-ci illər), sabitləşmə və bərpaulma (1996–2000-ci illər), investisiya əsaslı böyümə (2001–2004-cü illər), neft bumu (2005–2014-cü illər), postbum (2015–2020-ci illər) və Kovid-19 və sonrası (2021-ci ildən bu günədək) dövrlərə bölmək mümkündür [7, 8]. Hər bir inkişaf dövrünün öz iqtisadi reallıqları, çağırışları və özünəməxsus nailiyyətləri olub. Cari məqalə də müvafiq qaydada təsnifləşdirilmiş Azərbaycan iqtisadiyyatı konseptini əsas alır.

Sxem 1. Rəsmi sənədlərin təhlili metodunun mühüm mərhələləri və qısa təsviri

Nəticələr

2024-cü ildə ARDNF ixrac üçün ixtisaslı işçi qüvvəsi formalaşdırmaq məqsədilə elit təhsil proqramlarına (gənclərin xaricdə təhsili və ali təhsildə rəqabət qabiliyyəti) 81,3 milyon manat investisiya yatırır. ARDNF həm də kənd təsərrüfatı kimi qeyri-neft sənayesi üçün əməliyyat xərclərini azaldan vacib layihələri (suvarma və su boru kəmərləri) maliyyələşdirir. Aktivlərin 60 milyard ABŞ dollarına qədər artması ilə ARDNF milli iqtisadiyyatda neft qiymətlərinin dəyişkənliyi dövründə belə qeyri-neft təşviqlərini qorumaq üçün “maliyyə məkanı” yaradıb. 2024-cü ildə 6,0% illik gəlir qlobal bazarlardan qeyri-neft gəlirlərinin əldə edilməsində yüksək effektivlik nümayiş etdirib və milli iqtisadiyyatın sırf xam neft satışına əsaslanmasını tədricən azaldıb.

2023-cü il hesabatında fondan dövlət büdcəsinə köçürmələrin qeyri-neft sektorunun davamlı genişlənməsinin təşviq edilməsi kimi müəyyən edildiyi qeyd olunur. ARDNF 2023-cü ildə 7,1% gəlir əldə edib ki, bu da 2024-cü ildə müşahidə olunan 6,0% gəlirdən xeyli yüksəkdir. Bu yüksək gəlir 20,7% səhm gəlirliliyi ilə təmin olunub. 2023-cü il hesabatında bildirilir ki, real ÜDM artımı 1,1%-ə qədər yavaşlasa da, Azərbaycanın qeyri-neft sektoru 3,7% artıb. Bu, ARDNF köçürmələri ilə dəstəklənən daha geniş maliyyə mühitinin nisbi effektivliyini göstərir. Aktivlər 2023-cü ilin sonuna 56,1 milyard ABŞ dollarına yüksəlib. Bu, 2024-cü il hesabatında müşahidə olunan artan xərclərin və aktivlərin artımının (60 milyard ABŞ dollarına

qədər) təmin edilməsinə imkan verən “maliyyə yastığı” yaradıb.

ARDNF 2022-ci ildə Azərbaycanın strateji valyuta ehtiyatlarının 85%-nə sahib idi və bu, ölkənin ÜDM-nin 62%-ni təşkil edirdi. Fondun investisiya gəlirlərinin artdığı tipik illərdən fərqli olaraq, 2022-ci ildə yüksək neft və qaz qiymətləri (büdcənin 106,8%-i həcmində gəlirlərin icrası ilə) 8 878,2 milyon manat profisit yaratdı. 2022-ci ildə ARDNF Ali Təhsil Sisteminin Beynəlxalq Rəqabətliliyinin Artırılması üzrə Dövlət Proqramını 37,4 milyon manatla maliyyələşdirdi. Həmin il Dövlət Büdcəsinə transferlər ümumilikdə 7 923,0 milyon manat təşkil edib. Bu məbləğ 2023-cü ildəki 11,7 milyard manatdan və 2024-cü ildəki 12,8 milyard manatdan xeyli aşağı idi ki, bu da ARDNF-nin 2022-ci ildə əhəmiyyətli iştirakçısı olmasına baxmayaraq, sonrakı illərdə milli büdcənin maliyyələşdirilməsində nisbi yükünün əhəmiyyətli dərəcədə artdığını göstərir. 2022-ci ildə ARDNF-nin illik gəliri -5,2% olub. Riskləri azaltmaq üçün ARDNF aktivlərini 66 ölkə və 17 valyutada idarə edib.

2021-ci ildə dövlət büdcəsinə 11 350,0 milyon manat transfer edən ARDNF, neft qiymətlərinin artması nəticəsində proqnozlaşdırılandan 199,8% çox gəlir əldə edərək mühüm profisit yaratmışdır. Fond insan kapitalına (4,1 milyon manat), həmçinin regional inkişaf üçün vacib olan Cənub Qaz Dəhlizi və Samur-Abşeron layihələrinə investisiyaları davam etdirmişdir. Aktivlərini qlobal miqyasda şaxələndirən Fondun portfel gəlirliliyi 4,5%-ə, ümumi aktivləri isə 45,025 milyard dollara

çatmışdır. Bu dövrdə real qeyri-neft ÜDM-i 7,2% artaraq ümumi iqtisadiyyatın 62,2%-ni təşkil etmiş və pandemiya sonrakı bərpa şəraitində saxələndirmənin effektivliyini nümayiş etdirmişdir.

Pandemiya səbəbindən 2020-ci ildə xaricdə təhsil proqramının icrası məhdudlaşsa da, ARDNF daxili sosial infrastruktur 200 milyon manat ayırıb. Neft

şoklarına baxmayaraq, büdcə 119,5% icra olunub, portfel gəlirliliyi 2,82% təşkil edib və ümumi aktivlər 43 564,3 milyon dollara çatıb. Fondun təmin etdiyi likvidlik pandemiya dövründə əsas qeyri-neft ixrac zəncirlərini iflasdan qoruyub və sektorun fəaliyyətini dəstəkləyib.

Cədvəl 2. İlbəil rəsmi sənədlərin təhlili metoduna dair istifadə edilən keyfiyyət kodlarının intensivliyi və ilkin interpretasiyası

Hesabat ili	Tədqiqat sualı üçün istifadə edilən əsas keyfiyyət kodları	İnterpretasiya
2024	Büdcə Mühərriki (4); Aktivlərin Transformasiyası (7); İnsan Kapitalı (5); İnfrastruktur (4); Maliyyə Buferi (2); Performans (1)	ARDNF vergi güzəştlərini birbaşa tətbiq etmir, lakin onun maliyyə qarantı və insan kapitalı investoru kimi rolu Azərbaycanın qeyri-neft ixracının rəqabət qabiliyyəti üçün vacib şərtidir.
2023	Büdcə Dəstəyi (2); Birbaşa Qeyri-Neft Dəstəyi (5); Strateji Missiya (4); İnvestisiya Performansı (5); Qeyri-Neft Sektoruna Təsir (3); Aktivlərin Davamlılığı (3); ESG İnteqrasiyası (1); Makro Mühit (4)	2023-cü il məlumatları göstərir ki, maliyyə stimulları, əsasən ARDNF-nin dövlət büdcəsi üçün etibarlı likvidlik təminatçısı kimi rolu sayəsində, global bazar dəyişkənliyinə baxmayaraq, qeyri-neft artımının (3,7%) qorunmasında təsirli olmuşdur.
2022	Strateji Ehtiyatlar (5); Büdcə Profisiti (5); İnsan Kapitalı Təşviq Kimi (7); Büdcə Transferləri (3); İnvestisiya Gəliri (4); Diversifikasiya Portfeli (3)	2022-ci ili "Makroiqtisadi Qoruma İli" kimi təsvir etmək olar, burada ARDNF-nin effektivliyi milli büdcəni global bazar dəyişkənliyindən qorumaq qabiliyyəti ilə müəyyən edilirdi, 2023 və 2024-cü illər isə qeyri-neft maliyyə stimulları üçün "Miqyaslı Genişlənmə İlləri"ni təmsil edir.
2021	Büdcə Mühərriki (2); Maliyyə İnteqrasiyası (3); Gəlir Performansı (5); İnsan Kapitalı Qeyri-Neft Aktiv kimi (6); Struktur Dəstəyi (5); Portfelin Diversifikasiyası (4); Qeyri-Neft Artımı (4); İqtisadi Struktur (2); İnvestisiya Gəlirliliyi (2)	2021-ci il hesabatında fiskal təşviqlərin qeyri-neft sektorunda artım templərində bərpənin təmin edilməsində yüksək təsirli olduğu, sonrakı hesabatlarda (2022–2024) isə daha daimi struktur diversifikasiyasına və davamlı artım modellərinə keçid sənədləşdirildiyi göstərilir.
2020	İqtisadi Şok İzolyasiyası (3); Uzunmüddətli İnsan Kapitalı Təşviqlərinin Çətinlikləri (5); Yerli Qeyri-Neft İnfrastrukturunun Baza Səviyyəsinin Davamlılığı (7); Portfelin Mühafizəsi (8); Qeyri-Neft İxracının İzolyasiyası (3)	ARDNF xərcləri özəl sektor karantinləri zamanı yerli tikinti və mühəndislik sektorlarının fəaliyyətini davam etdirmək üçün dolayı stimül rolunu oynadı.

Hesabatlarda Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun bərpası dövlətin post-pandemiya maliyyə siyasətinin əsas komponenti kimi göstərilir. ARDNF-nin xərclərində birbaşa "Qarabağ İnfrastruktur" bölməsi olmasa da, Fond dövlət büdcəsinə illik 11–12 milyard manatdan çox vəsait köçürməklə bu layihələrin əsas maliyyə mənbəyinə çevrilir. Bu transfertlər azad edilmiş ərazilərdə hava limanları, avtomobil yolları, ağıllı kəndlər və yaşıl enerji şəbəkələri kimi meqalayihələri maliyyələşdirərək qeyri-neft sektorunun regional inkişafı üçün mühüm imkanlar yaradır.

Yekun fikirlər

Bu məqalədə ARDNF-nin 2020–2024-cü illər üzrə hesabatları sənəd təhlili metodu ilə araşdırılaraq, fiskal mexanizmlərin qeyri-neft diversifikasiyasında rolu öyrənilib. Bu da öz növbəsində bir neçə mühüm elmi yeniliyi əldə etməyə imkan verir: Fondun fəaliyyəti üç xronoloji mərhələyə bölünür: müdafiə (2020), dövrü bərpa və

canlanma (2021–2022) və struktur transformasiya (2023–2024). Empirik nəticələr göstərir ki, ARDNF makro-fiskal zamanət kimi əvəzolunmaz rol oynayır. Beş il ərzində dövlət büdcəsinə 55 milyard manatdan çox vəsait köçürən Fond ölkənin fiskal məkanını genişləndirmiş, resurs bazarlarının zəiflədiyi dövrlərdə rəqabətli qeyri-neft təşviq rejimlərinin qorunmasını və davamlı iqtisadi saxələndirməni effektiv şəkildə təmin etmişdir.

Bundan əlavə, sənədlərin təhlili metodu Fondun strateji rolunda dərin transformasiyanı üzə çıxardı. 2020-ci ildə global pandemiya ilə üzləşən ARDNF yerli qeyri-neft təchizat zəncirlərini və KOBİ-ləri müflisləşmədən qorumaq üçün təcili likvidlik xilasətmə xətti funksiyasını yerinə yetirib. Lakin makro mühit 2021–2024-cü illərdə sabitləşdikcə, Fondun rolu əsas infrastrukturun maliyyələşdirilməsindən əqli mülkiyyətin aktiv toplanmasına keçib, bu da insan kapitalına və beynəlxalq ali təhsildə rəqabət qabiliyyətinə böyük

investisiyalarla müşayiət olunub. Bu dəyişiklik qeyri-neft sektorunu sadəcə qorumaqdan qlobal ixrac imkanlarını struktur şəkildə formalaşdırmağa yönəlmiş məqsədyönlü siyasətin bir istiqamətini göstərir.

Nəticə etibarilə, bu mexanizmin effektivliyi statik maliyyə artımı metrikləri ilə deyil, kontekstdən asılı olaraq qiymətləndirilməlidir. Təhlil olunan dövrdə effektivlik 2022-ci ildə mənfə gəlirlər zamanı müdafiə aktivlərinin qorunması və makroiqtisadi sterilizasiya, həmçinin 2024-cü ilə qədər aktivlərin güclü şəkildə genişlənməsi (60 milyard ABŞ dollarına çatması) və institusional ESG uyğunlaşdırılması ilə xarakterizə olunurdu. Kəskin qlobal dəyişkənlik fonunda Azərbaycanın qeyri-neft ÜDM-nin artımının davamlı və müsbət trayektoriyası göstərir ki, bu maliyyə çərçivəsi qeyri-neft sahələrinin inkişafını sürətləndirib. Nəticə olaraq, bu tədqiqat göstərir ki, suveren sərvət fondunun iqtisadi diversifikasiyada əsl effektivliyi birbaşa bazar müdaxiləsində deyil, etibarlı maliyyə buferi yaratmaq, tükənən sərvəti insan kapitalına çevirmək və uzunmüddətli qeyri-neft inkişafı üçün sabitləşdirici baza kimi çıxış etmək qabiliyyətindədir. Bütün bunlar göstərir ki, keyfiyyət metodları ilə suveren sərvət fondlarının makro səviyyədə multiplikativ təsirə malik tədbirlərini sistemləşdirmək gələcəkdə daha yüksək iqtisadi səmərə əldə etməyə imkan verə bilər. Keyfiyyət metodlarının elmi ədəbiyyatda tətbiqi azdır, bu da cari məqalənin tətbiqi əhəmiyyətini artırır.

Cari tədqiqata əsasən, aşağıdakı siyasət təklifləri məqsədəuyğundur: ARDNF transferləri ümumi infrastrukturadan hədəflənmiş klasterlərə yönəldilməli, xaricdə təhsil proqramları qeyri-neft ixracı ilə uyğunlaşdırılmalı, KOBİ-lərə maliyyə dəstəyi genişləndirilməli və ESG prinsipləri əsasında XBİ cəlbəediciliyi artırılmalıdır. Məqalənin əsas məhdudiyyəti rəsmi sənəd təhlilinin ümumi subyektivliyi, bəzi məqamlarda kontekst çatışmazlığı və mikroiqtisadi məlumatların tam əks olunmamasıdır. Hesabatlar institusional uğura yönəldiyindən, digər iqtisadi subyektlərin fəaliyyətini ayrıca təhlil edə bilmir. Gələcək tədqiqatlarda ekonometrik modellərdən və ya biznes sahibləri ilə dərinləşdirilmiş müsahibələrdən istifadə etməklə səmərəliliyin ölçülməsi məqsədəuyğundur.

ƏDƏBİYYAT SIYAHISI:

1. Humbatova, S. (2023). The impact of oil prices on state budget income and expenses: case of Azerbaijan. *International Journal of Energy Economics and Policy*, 13(1), 189–212. https://savearchive.zbw.eu/bitstream/11159/593879/1/1843763052_0.pdf
2. Hacıyev, N., Shabanov, S., & Hasanli, Y. (2021). Econometric Evaluation of Impact of Education Quality on Economic Growth in Azerbaijan. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 12(6), 1397–1404. https://www.researchgate.net/profile/Sardar-Shabanov/publication/353525973_Econometric_Evaluation_of_Impact_of_Education_Quality_on_Economic_Growth_in_Azerbaijan/links/610190290c2bfa282a09fc0d/Econometric-Evaluation-of-Impact-of-Education-Quality-on-Economic-Growth-in-Azerbaijan.pdf
3. Hasanli, Y., Musayeva, J., & Musayeva, F. (2024). How Do Oil and Gas Reserves Affect the Economic Growth of the CIS Countries: Evidence from Panel Data Regression. In *FAI International Conference on Digitalisation and Artificial Intelligence Revolution in Business Management* (pp. 291–302). Singapore: Springer Nature Singapore. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-981-95-3596-5_24
4. Asdal, K., & Reinertsen, H. (2021). *Doing document analysis: A practice-oriented method*. https://sk.sagepub.com/book/mono/doing-document-analysis/toc#_
5. Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative research journal*, 9(2), 27–40. <https://www.emerald.com/qri/article-abstract/9/2/27/360733/Document-Analysis-as-a-Qualitative-Research-Method?redirectedFrom=PDF>
6. Karppinen, K., & Moe, H. (2012). What we talk about when we talk about document analysis. In *Trends in communication policy research: New theories, methods and subjects*, 177–193. https://www.researchgate.net/profile/Kari_Karppinen/publication/299366807_What_We_Talk_about_When_We_Talk_about_Document_Analysis/links/5719cca808aed43f63235a46/What-We-Talk-about-When-We-Talk-about-Document-Analysis.pdf

THE ROLE OF OIL REVENUES IN THE DEVELOPMENT OF THE NON-OIL SECTOR: AN ANALYSIS OF THE POST-COVID PERIOD WITH A QUALITATIVE METHOD

Ibrahim Muslum NIFTIYEV

Lecturer

Azerbaijan State University of Economics, Department of International Economics and Business

E-mail: ibrahim.niftiyev@unec.edu.az

Abstract: In recent years, the oil sector has played a significant stabilizing and developmental role in advancing Azerbaijan's non-oil sector. The expenditures of the State Oil Fund of the Republic of Azerbaijan (SOFAZ) are highly important for national diversification policy and for protecting against external shocks. This study examines how oil revenues have been used to develop the non-oil sector in the post-COVID period, based on an analysis of SOFAZ's official annual reports from the past five years. For this purpose, a qualitative method named analysis of official documents was applied. The results show that oil revenues are crucial for the long-term development of the non-oil sector by strengthening the state budget and financing human capital. Throughout these processes, SOFAZ's fiscal efficiency has demonstrated high adaptability, organizing its activities in three chronological stages: the defense and protection stage (2020), the cyclical recovery and revival stage (2021–2022), and the structural transformation stage (2023–2024). The findings of this article provide systematic scientific insights into how the development of the non-oil sector and macroeconomic trends in the Azerbaijani economy are interconnected.

Keywords: Azerbaijani economy, qualitative methods, oil sector, post-covid period, non-oil sector

РОЛЬ ДОХОДОВ ОТ НЕФТИ В РАЗВИТИИ НЕФТЯНОГО СЕКТОРА: АНАЛИЗ ПОСТКОИДНОГО ПЕРИОДА КАЧЕСТВЕННЫМ МЕТОДОМ

Ибрагим Муслум оглу НИФТИЕВ

Преподаватель

Азербайджанский Государственный Экономический Университет, Факультет Международной
Экономики и Бизнеса

E-mail: ibrahim.niftiyev@unec.edu.az

Резюме: В последние годы нефтяной фактор играет значительную стабилизирующую и развивающую роль в развитии несырьевого сектора Азербайджана. Расходы Государственного нефтяного фонда Азербайджанской Республики (ГНФАР) имеют большое значение в национальной политике диверсификации и в целях защиты от внешних потрясений. В исследовании рассматриваются направления использования нефтяных доходов для развития несырьевого сектора в постковидный период на основе анализа официальных годовых отчетов ГНЗ, опубликованных за последние пять лет. Для этой цели был применен качественный метод, известный как анализ официальных документов. Результаты показывают, что нефтяные доходы играют важную роль в долгосрочном развитии несырьевого сектора за счет укрепления государственного бюджета и финансирования человеческого капитала. На фоне всех этих процессов фискальная эффективность ГНФАР продемонстрировала высокую адаптивность и организовала свою деятельность в три различных хронологических этапа: этап обороны и защиты (2020), этап циклического восстановления и оживления (2021–2022) и этап структурной трансформации (2023–2024). Результаты данной статьи вносят систематический научный вклад в понимание взаимосвязи развития не нефтяного сектора и макроэкономических тенденций в экономике Азербайджана.

Ключевые слова: экономика Азербайджана, качественные методы исследования, нефтяной сектор, постковидный период, не нефтяной сектор